

נרמול השימוש בשירותי בריאות הנפש בעידן הקורונה וכיוונים חדשים בטיפול נפשי ומניעת צורך בטיפול נפשי סיגל משהיוף, ד"ר אפרים שפירא

ממצאים

שינוי ביקוש לשירותי בריאות הנפש:

בתקופת הקורונה, כלל הנבדקים ציינו שראו עלייה משמעותית במצוקה הנפשית כולל תופעות חרדה, דיכאון והפרעות אכילה.

סטיגמה:

- כלל הנבדקים ציינו ירידה בסטיגמה בריאות הנפש וצוינו מגוון סיבות להפחתת הסטיגמה בהן:
- לגיטימציה לשיח בנושא מצוקה נפשית
- הגברת המודעות
- רפורמת בריאות הנפש שהחלה בשנת 2015

נגישות:

בנושא האתגרים במתן השירותים צוינו המחסור במשאבים וכוח אדם, זמני המתנה ארוכים, חוסר ידע בקרב הציבור וחסמים תרבותיים בקרב אוכלוסיות מיעוטיות ועוד

פתרונות אפשריים:

- הועלו מענים מותאמים לצרכי האוכלוסייה בהם:
- תוכניות לקידום בריאות נפש
- בתים מאזנים מותאמי אוכלוסיית יעד
- מוקדי טריאז' בריאות הנפש עם מנגנון מנווט בין זמינות אנשי מקצוע
- חיזוק שיתוף פעולה בין אנשי המקצוע וקהילות טיפוליות לתמיכה משולבת
- שילוב הרופאים הראשוניים כקו ראשון בטיפול

רקע

מגפת הקורונה, שהוכרזה כפנדמיה בחודש מרץ 2020, היוותה איום נפשי ויצרה אתגרים רבים. ההגבלות שננקטו השפיעו על בריאות הנפש של האוכלוסייה. נמצאו מעט מחקרים שמתייחסים להשפעת המגפה על סטיגמת בריאות הנפש והאם המגיפה תרמה לנכונות וליכולת לקבל שירותי בריאות נפש בישראל.

מטרות

- לבדוק שינויים בביקוש לשירותי בריאות הנפש בתקופת הקורונה
- לבחון שינויים בקיום סטיגמה הקשורה לקבלת שירותי בריאות הנפש
- לזהות חסמים ואתגרים בנגישות לשירותי בריאות הנפש
- להציע פתרונות אפשריים להתמודדות עם האתגרים שצוינו

שיטות מחקר

מחקר איכותני, שאלון חצי מובנה. בוצעו 25 הראיונות מדצמבר 2021 עד פברואר 2022. ניתוח התמלילים התבצע בגישה פרשנית-תיאורטית תוך זיהוי תימות ותת-תימות מרכזיות בשימוש בשיטת Theory Grounded

בכירים מנהלי עמותות, מנהלי קהילות, אנשי דת הפועלים במערכת בריאות הנפש

בכירים משרד הבריאות, קופות החולים, איגוד מקצועי ובתי חולים פסיכיאטריים

ציטוטים נבחרים

"כשהמערכת מפוזרת, היא מורכבת מהרבה ארגונים בין אם ממשלתיים, ציבוריים, חברה אזרחית וכו' וכל אחד עובד בשיטה שלו, אז נורא קשה לייצר שפה אחידה, לייצר רצף שיקום וטיפול. (בכיר בעמותה לטיפול בברה"נ)

"מערכת בריאות הנפש בישראל לאורך דורות לא תוקצבה כפי שהייתה צריכה להיות מתוקצבת ולא קיבלה את מקומה ועם כל ההתחסדות אני לא חושב שאפשר 'להכין מרק ממסמרי' (בכיר במשרד הבריאות)

"מבחינת הסטיגמה דווקא הקורונה עשתה טוב, היא הוציאה את המצוקה הנפשית מהארון וזה לגיטימי שתהיה בלחץ בגלל הקורונה ואז יותר אנשים מוכנים לפנות. במובן הזה זה עשה טוב" (בכירה בעמותה לטיפול בברה"נ)

דין, מסקנות והמלצות

- ניתוח הממצאים מצביע על צורך בגישה רב-ממדית לשיפור מערכת בריאות הנפש באמצעות:
- יישום רפורמות ומדיניות ארוכת טווח לשיפור נגישות ואיכות השירותים בבריאות הנפש, שיתוף פעולה בין-משרדי ומעורבות ממשלתית עם מנהל אחראי אחד לטווח ארוך ותקציב ייעודי.
- הגדלת המימון לשירותים ציבוריים והרחבת היקף וזמינות אנשי המקצוע.
- שינוי פנים מערכת הכולל שיפור תשתיות המידע, שימוש בטכנולוגיות והפחתת הבירוקרטיה ביחס לפתרונות דיגיטליים.
- דגש על התאמת שירותים תרבותיים באוכלוסיות מיעוטיות, שילוב רופאי משפחה בקו טיפול ראשוני נפשי תוך איתור צרכי המטופל וכן חיזוק הרצף הטיפולי ולמידת עמיתים על ידי שיתוף פעולה בין אנשי המקצוע.